

GIÁO DỤC GIÁ TRỊ TRUYỀN THỐNG CHO THẾ HỆ TRẺ VIỆT NAM TRONG BỐI CẢNH TOÀN CẦU HÓA HIỆN NAY

Đinh Văn Quyền

Trường Đại học Tài chính - Marketing

Email: dvquyen@ufm.edu.vn

Tóm tắt: Toàn cầu hóa đã và đang tạo ra thời cơ và thách thức đối với các quốc gia. Đặc biệt trong lĩnh vực văn hóa. Đảng và nhân dân Việt Nam nhận định sâu sắc rằng, một dân tộc sẽ không còn là chính mình nếu đánh mất bản sắc văn hóa dân tộc. Việc nhận thức rõ vấn đề này có ý nghĩa hết sức quan trọng trong quá trình thực hiện nhiệm vụ bảo tồn, phát huy giá trị truyền thống dân tộc nói riêng và phát triển đất nước nói chung. Đó là nhiệm vụ và công việc thường xuyên liên tục, trong phạm vi bài viết tác giả tiếp tục bàn về công tác giáo dục truyền thống dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam.

Từ khóa: Truyền thống dân tộc, giáo dục truyền thống, toàn cầu hóa.

Nhận bài: 26/08/2022; Phản biện: 31/08/2022; Duyệt đăng: 03/09/2022.

1. Đặt vấn đề

Toàn cầu hóa là một xu thế khách quan, đã và đang tác động mạnh mẽ sâu sắc đến mọi mặt trong đời sống xã hội của các quốc gia, dân tộc. Toàn cầu hóa vừa là thời cơ cho sự hội nhập và phát triển kinh tế xã hội, đồng thời cũng là những thách thức to lớn đối với vấn đề giữ gìn, phát huy và phát triển các giá trị văn hóa độc đáo, có tính truyền thống của mỗi dân tộc, quốc gia trong bối cảnh và đặc điểm mới của thế giới hiện đại. Trong đó thế hệ trẻ, một lực lượng xã hội năng động, nguồn nhân lực đồng đều của mỗi quốc gia đã và đang chịu tác động ồ ạt và sâu sắc nhất. Giao lưu văn hóa ngày càng được mở rộng là điều kiện tốt cho giới trẻ mở rộng tầm nhìn, tiếp cận, hưởng thụ sản phẩm, thành tựu văn hóa đa dạng trong thời kỳ hội nhập. Tuy nhiên đây cũng là môi trường rất hỗn loạn giữa các giá trị cũ và mới, nếu không đủ tri thức, nhận thức đầy đủ, không có khả năng chọn lọc, giới trẻ dễ bị nhấn chìm trong các giá trị không phù hợp với xã hội, con người Việt Nam, làm xói mòn giá trị truyền thống, các đạo lý tốt đẹp của dân tộc. Bởi vậy giáo dục truyền thống dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay có ý nghĩa thiết thực và nhân văn. Giáo dục truyền thống cách mạng đến thế hệ trẻ, thanh thiếu niên vừa góp phần tu dưỡng đạo đức cách mạng, vừa tôn vinh nét đẹp truyền thống, khơi dậy lòng tự hào, tự tôn dân tộc, xây dựng niềm tin vững chắc vào Đảng, vào sự nghiệp đổi mới của nước ta do Đảng lãnh đạo. Việc làm này không chỉ có ý nghĩa với giới trẻ mà thông qua đó góp phần nâng cao nhận thức của mọi người về vai trò trách nhiệm của từng cá nhân và xã hội với việc trân trọng, giữ gìn, bồi đắp các giá trị truyền thống của dân tộc. Từ đó giáo dục giới trẻ nhận thức sâu sắc vai trò, trách nhiệm của mình trong sự nghiệp xây

dựng và phát triển đất nước, hăng hái trong hoạt động thực tiễn xung kích, trong phát triển kinh tế xã hội và trên mọi lĩnh vực.

2. Giải quyết vấn đề

2.1. Truyền thống và những tính chất của truyền thống

Trong Từ điển tiếng Việt truyền thống được giải thích là đức tính, tập quán, tư tưởng, lối sống được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác. Truyền thống là một hệ thống các tính cách, các ứng xử của một tập thể được hình thành, biến đổi và phát triển trong lịch sử, được kết tinh lại và trao truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác có chức năng điều chỉnh hành vi của con người ở hiện tại và có thể ở cả tương lai. Truyền thống có những đặc trưng cơ bản: tính tập thể, tính cộng đồng, tính lịch sử, tính tương đối ổn định nhưng không vĩnh cửu, có tính năng động, có thể học lại và truyền lại được.

Tính bền vững của truyền thống. Truyền thống là cái được đông đảo mọi người thừa nhận, tương đối ổn định, bền vững và ít biến đổi. Tuy nhiên sự vận động, biến đổi và phát triển của truyền thống là không thể phủ nhận. Nó luôn luôn được bổ sung, làm giàu bởi những yếu tố mới của thời đại. Song song với việc bổ sung làm giàu truyền thống bằng những yếu tố mới thì cũng diễn ra quá trình rơi rụng liên tục của những yếu tố lạc hậu, tiêu cực, phản tác dụng của truyền thống. Điều đó có nghĩa là truyền thống bao gồm cả truyền thống tốt và truyền thống xấu, truyền thống hay, truyền thống dở chứ không phải như nhiều quan niệm từ xưa đến nay cho rằng truyền thống chỉ có những truyền thống tốt cần kế thừa, phát huy chứ không phê phán, loại bỏ. Những quan niệm đó là nhầm lẫn truyền thống và giá trị truyền thống. Khi nói đến giá trị truyền thống có nghĩa là sự gạt bỏ

khơi trong, chỉ giữ lại những truyền thống tốt, tích cực phù hợp với thời điểm nói.

Tính tích cực của truyền thống thể hiện ở chỗ, truyền thống là điểm tựa, là bệ phóng và giá đỡ cho mỗi sự phát triển đi lên của xã hội. Nhờ có truyền thống, con người mới tiếp thu được tốt những thành tựu đã đạt được của người đi trước, rút ngắn được thời gian không phải mò mẫm lại từ đầu. Sinh ra trong xã hội, con người không thể tự mò mẫm tự mình lựa chọn riêng một cách thức làm ăn mà phải đi vào quỹ đạo lịch sử với những phương thức sản xuất, những quan hệ xã hội những cách thức ăn, ở, đối xử, suy nghĩ và hành động được truyền lại từ thế hệ trước đó. Truyền thống là mạch ngầm xuyên suốt toàn bộ những giá trị tinh thần do con người tạo ra trong lịch sử nên nó thực sự là một động lực tinh thần lớn lao cho mỗi bước tiến lên của cộng đồng.

Tính tiêu cực của truyền thống thể hiện ngay trong tính chất ổn định, bền vững ít biến đổi của truyền thống nhất là những truyền thống xấu, làm truyền thống có tính bảo thủ, có sức ỳ lớn. Sức ỳ thể hiện ở chỗ truyền thống thay đổi rất chậm chạp. Có một thực tế là những điều kiện kinh tế chính trị xã hội sinh ra truyền thống đó đã mất từ lâu, nhưng truyền thống hay các yếu tố của truyền thống vẫn tồn tại dai dẳng, ăn sâu vào đời sống tinh thần của nhân dân. Nó kim hãm, níu kéo, cản trở con người vươn lên về phía trước, vươn tới cái mới, cái tiến bộ.

Hơn thế tính tích cực hay tiêu cực của truyền thống nổi trội ở thời điểm này hay thời điểm kia còn phụ thuộc rất nhiều vào chủ thể mang và vận dụng nó trong thực tiễn của mình. Ví như việc thờ cúng tổ tiên, hiếu, hỉ hay hội hè là truyền thống tốt của dân tộc ta nhưng nếu chủ thể quá lạm dụng chúng, biến chúng thành những dịp trả ơn nhau, tính toán kinh doanh lỗ lãi nhất là trong thời buổi kinh tế thị trường hiện nay thì nó sẽ trở thành mê tín dị đoan hay hủ tục. Tinh thần cộng đồng làng xã là một truyền thống tốt của nhân dân ta trong quá trình dựng nước và giữ nước, song chính truyền thống đó đẻ ra tinh thần bình quân chủ nghĩa, cào bằng níu kéo nhau theo kiểu xấu bằng hơn tốt lỗi, vô hình chung đó cản trở đối với sự phát triển của xã hội.

Nhận thức sâu sắc tính biện chứng của truyền thống để khi giáo dục truyền thống cho thế hệ trẻ ở mỗi giai đoạn lịch sử chúng ta biết nên kế thừa cái gì và loại bỏ cái gì. Không bị hoang mang xảy ra tình trạng tuyệt đối hóa các mặt của truyền thống, không phân biệt được đâu là truyền thống và đâu là giá trị truyền thống, đoạn tuyệt truyền thống cho rằng truyền thống là cái cũ, cái quá khứ không liên quan gì đến hiện tại hay có xu hướng rơi vào chủ nghĩa bảo thủ, muốn phục cổ, khôi phục một cách máy móc các hủ tục hay phong tục tập quán cổ, lối sống cổ.

2.2. Giáo dục cho thế hệ trẻ những giá trị truyền thống tốt đẹp mang tính cốt lõi và khái quát cao của dân tộc

Trở lại với thế hệ trẻ, sự mở rộng giao lưu giữa các nước trong khu vực và thế giới giúp cho thanh niên tiếp xúc với nhiều nền văn hóa khác nhau, mở rộng hiểu biết của mình, trên cơ sở đó tiếp thu cái hay cái đẹp của văn minh nhân loại, làm phong phú, sâu sắc thêm nền văn hóa dân tộc. Mặt khác, toàn cầu hóa cũng là cầu nối làm cho lối sống đa dạng của các quốc gia trên thế giới, những văn hóa phẩm độc hại, đồi trụy, phản động ồ ạt tràn vào nước ta bằng nhiều con đường khác nhau. Thế hệ trẻ là bộ phận luôn khao khát muốn chứng tỏ, khẳng định bản thân nhưng lại thiếu chín chắn, chưa từng trải nghiệm, thiếu kinh nghiệm, ham hiểu biết, thích cái mới lạ, tiếp thu cái xấu cái dở nhanh hơn là cái hay, cái đẹp. Tư tưởng, tình cảm của thế hệ trẻ diễn ra phức tạp với nhiều chiều hướng khác nhau, thậm chí đối lập nhau. Bộ phận lớn thanh niên có ý thức giữ gìn trân trọng giá trị truyền thống của ông cha, nâng cao truyền thống đó trong thời đại mới. Ngược lại, một bộ phận không nhỏ thanh thiếu niên có thái độ bàng quan, quay lưng lại với quá khứ, chạy theo những lối sống không lành mạnh, đề cao một chiều giá trị vật chất, xem thường thậm chí phỉ báng các giá trị tinh thần, chệch hướng trong lựa chọn giá trị, coi sự giàu có vật chất là cứu cánh. Đó là mầm mống bệnh hoạn vô hình nhưng lại có sức tàn phá hủy hoại mạnh đối với nhân cách thế hệ trẻ.

Tiến hành giáo dục thường xuyên, liên tục những giá trị truyền thống tốt đẹp cũng như cho thế hệ trẻ nhận thức đúng đắn những truyền thống đã lạc hậu trong bối cảnh mới rất quan trọng. Song bài toán đặt ra là giới trẻ cần tiếp thu, kế thừa, hay loại bỏ nội dung gì trong kho tàng truyền thống vô cùng phong phú của dân tộc. Trước hết, cốt yếu phải giáo dục cho thế hệ trẻ những truyền thống mang giá trị phổ quát, được cả dân tộc thừa nhận, có tính bền vững, vượt lên mọi thời gian: Truyền thống yêu nước, truyền thống nhân ái nhân nghĩa, truyền thống lao động cần cù, sáng tạo, truyền thống tôn sư trọng đạo, truyền thống uống nước nhớ nguồn, truyền thống đoàn kết, truyền thống lạc quan yêu đời. Bên cạnh việc giáo dục những truyền thống tốt đẹp cần bền bỉ đấu tranh kiên quyết xóa bỏ những hiện tượng tiêu cực, các thế lực phản động, phản cách mạng có xu hướng quay lưng lại lịch sử và dân tộc, cổ xúy cho những truyền thống lạc hậu. Với thế hệ trẻ cần giáo dục để đấu tranh chống lại biểu hiện lười lao động, dựa dẫm trông chờ vào bố mẹ, sống vô kỷ luật, chỉ biết thu vén lợi ích về mình đến những hành vi trái với đạo đức, luân thường. Nhận thức sâu sắc các giá trị truyền thống là cơ sở nền tảng để các giá trị truyền thống quý báu của dân tộc trở thành

tình cảm, niềm tin, ý thức thường trực của mỗi cá nhân thế hệ trẻ. Muốn như vậy chúng ta phải kết hợp nhuần nhuyễn các giải pháp để nâng cao hiệu quả việc giáo dục truyền thống dân tộc cho thế hệ trẻ Việt Nam hiện nay.

Thứ nhất, giữ gìn và phát huy các giá trị truyền thống phải luôn gắn liền với tăng cường giáo dục pháp luật.

Cần nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của công tác giáo dục những giá trị truyền thống cho thế hệ trẻ, coi đó vừa là nhiệm vụ chiến lược vừa là nhiệm vụ thường xuyên cần thực hiện. Đặc biệt giữ gìn và phát huy các giá trị truyền thống văn hóa phải luôn gắn liền với tăng cường giáo dục pháp luật. Pháp luật có vai trò đặc biệt quan trọng đối với việc điều chỉnh hành vi của con người trong xã hội. Cùng với đạo đức, pháp luật xã hội chủ nghĩa hướng con người tới hệ giá trị chân thiện mỹ, trừng trị và ngăn chặn cái ác, cái xấu nhằm làm lành mạnh hóa xã hội. Cần giáo dục ý thức pháp luật cho mọi tầng lớp nhân dân, nhất là đối với thanh niên, học sinh, sinh viên. Giúp họ tránh được những hành vi phạm pháp và trở thành những công dân sống, làm việc theo Hiến pháp và pháp luật. Tăng cường sự điều tiết của pháp luật trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, đặc biệt siết chặt kỷ cương trong lĩnh vực văn hóa, kiên quyết trừng trị những kẻ tuyên truyền, phổ biến văn hóa phẩm đồi trụy, độc hại.

Thứ hai, tăng cường giáo dục truyền thống lịch sử và truyền thống cách mạng cho thế hệ trẻ với nội dung và hình thức phong phú, đa dạng

Kết hợp chặt chẽ giáo dục gia đình, nhà trường và xã hội thông qua những hình thức cụ thể, sinh động, phong phú, hấp dẫn lôi cuốn sự tham gia đồng đảo thế hệ trẻ. Tổ chức tham quan các di tích lịch sử, đền đài miếu mạo, danh lam thắng cảnh, giới thiệu và tổ chức những cuộc thi tìm hiểu sách về truyền thống, viết truyện tranh về lịch sử. Đặc biệt hiện nay tận dụng kênh internet đẩy mạnh các loại hình văn hóa nghệ thuật để truyền thống ngấm sâu vào nhận thức, hành vi của giới trẻ nhằm vun đắp và phát huy niềm tự hào dân tộc cho nhân dân nói chung và lớp trẻ nói riêng. Hướng thế hệ trẻ đến với các giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc - cội nguồn tạo nên bản sắc văn hóa, cốt cách, sức mạnh của con người Việt Nam. Ở tất cả các cấp học cần triển khai và coi trọng các bộ môn có liên quan đến truyền thống dân tộc như lịch sử, văn hóa, đạo đức, giáo dục công dân. Đội ngũ giáo viên giảng dạy phải được đào tạo sâu đúng chuyên môn chứ không thể là giáo viên kiêm nhiệm từ các môn khoa học khác. Thậm chí kết thúc mỗi môn học nên có kỳ thi về truyền thống dân tộc. Phát huy vai trò nhà văn hóa ở mỗi cơ sở, đơn vị và địa phương. Biến nhà văn hóa thành một biểu tượng của giá trị truyền thống. Thông qua nhà văn hóa này có thể giới thiệu đầy đủ cho thế hệ trẻ truyền thống địa phương, truyền thống

vùng và truyền thống của cả dân tộc, giới thiệu những tấm gương người tốt việc tốt. Nơi vui chơi, giải trí, giao lưu, tọa đàm về các giá trị văn hóa, thời sự, con người giữa các thế hệ.

Tổ chức các hoạt động như viết bài tìm hiểu, triển khai các cuộc vận động, trao đổi tọa đàm, nghe nói chuyện chuyên đề, mit tinh kỷ niệm, nhà trường phối hợp các tổ chức, đoàn thể, chính quyền địa phương tạo sân chơi thi đua sôi nổi, học và chơi bổ ích thiết thực. Cùng với việc tổ chức các hoạt động đến ơn đáp nghĩa, uống nước nhớ nguồn, tổ chức cho thanh niên gặp gỡ các nhân chứng lịch sử, tìm hiểu về lịch sử và các di tích. Những hoạt động cụ thể thiết thực như trồng hoa, cây cảnh, quét vôi mộ, thấp nền tri ân những thế hệ đã hy sinh xương máu để đổi lại nền hòa bình, độc lập, tự do như hôm nay. Hoạt động sẽ nhắc nhở thế hệ trẻ ngày nay phải ra sức luyện đức luyện tài, tiếp bước cha anh, kế tục sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Bên cạnh đó công tác giáo dục, chuyển giao các giá trị truyền thống còn thông qua các chiến dịch tình nguyện hàng năm của thanh niên. Xây dựng những mái ấm nghĩa tình, chăm sóc những hoàn cảnh khó khăn, tu sửa nhà cho các đối tượng chính sách, mang con chữ đến vùng cao... tất cả đều là truyền thống tương thân tương ái, lá lành đùm lá rách làm nên một Việt Nam thắm đẫm tinh thần nhân văn sẽ thấm thấu vào nhận thức, tư duy và trái tim giới trẻ một cách tự nhiên nhất.

Thứ ba, xây dựng môi trường đạo đức lành mạnh kết hợp với môi trường văn hóa sư phạm

Giúp người trẻ được sống và hoạt động trong một tổ chức văn minh, có sự quản lý, giáo dục, điều chỉnh của tổ chức. Khi các hệ thống giá trị, nguyên tắc, chuẩn mực đạo đức là nhu cầu tất yếu trong hoạt động tập thể sẽ được chuyển hóa thành những giá trị riêng của mỗi thành viên thuộc tổ chức, tạo môi trường thuận lợi cho việc hình thành, phát triển nhân cách của người trẻ.

Xây dựng môi trường lành mạnh để thế hệ trẻ học tập, rèn luyện, phát huy năng lực, cống hiến cho đất nước. Tăng cường giáo dục chủ nghĩa Mác - Lênin, học tập tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, giáo dục chuyển giao các giá trị truyền thống cho thế hệ trẻ. Từ đó xây dựng lý tưởng, ước mơ, lối sống vì mọi người, xây dựng chí khí, khát khao xây dựng tương lai cống hiến và theo đuổi những giá trị nhân văn tốt đẹp mang hồn cốt dân tộc và hơi thở thời đại. Cần phối hợp giữa gia đình, nhà trường và xã hội, các ban ngành đoàn thể trong giáo dục giá trị truyền thống, giáo dục lý tưởng, đạo đức, lối sống cho thế hệ trẻ, bồi đắp lòng yêu nước, tinh thần tương thân tương ái.

Tăng cường giáo dục, rèn luyện đạo đức cho thế hệ trẻ thông qua hoạt động thực tiễn sư phạm, phát huy vai

trò của họ trong tự giáo dục và rèn luyện. Bởi tất cả các biện pháp chỉ được thực hiện trên cơ sở chủ thể và bản thân đối tượng được giáo dục tức thế hệ trẻ ý thức được sự cấp thiết và ý nghĩa quan trọng có tính chất sống còn, tồn tại của giáo dục truyền thống cho thế hệ trẻ đối với vận mệnh dân tộc trong thời đại ngày nay - thời đại hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng.

Thứ tư, xác lập bản lĩnh văn hóa Việt Nam trong quá trình hội nhập quốc tế.

Để tồn tại và phát triển trong bối cảnh toàn cầu hóa, về phương diện văn hóa, chúng ta cần tiếp cận các giá trị văn hóa của nhân loại để hiện đại hóa nền văn hóa dân tộc, nhưng cũng cần giữ gìn, phát huy các giá trị truyền thống để không đánh mất bản thân mình. Biến các giá trị đó thành sức mạnh nội sinh nâng đất nước ta lên tầm cao mới. Đẩy mạnh giáo dục chính trị, lý tưởng cách mạng cho thanh niên, định hướng công tác tư tưởng, nắm bắt dư luận xã hội, đấu tranh chống những biểu hiện sai trái, lệch lạc trong giới trẻ, đấu tranh chống chiến lược “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù địch. Chính vì vậy, chúng ta cần phải xác định được bản lĩnh văn hóa Việt Nam trong xu thế toàn cầu hóa hiện nay để làm giàu thêm, phong phú thêm nội dung các giá trị truyền thống, tạo nên nền tảng văn hóa tinh thần cho sự phát triển bền vững của đất nước.

Kết hợp nhuần nhuyễn các giải pháp trên sẽ góp phần vào việc nâng cao hiệu quả công tác giáo dục các giá trị truyền thống cho thế hệ trẻ, giúp thế hệ trẻ có đủ hành trang xây dựng và bảo vệ đất nước, vững vàng đưa đất nước hội nhập và phát triển.

3. Kết luận

Giáo dục truyền thống dân tộc cho thế hệ trẻ trong bối cảnh hiện nay là một giải pháp tối ưu góp phần thực hiện chức năng và nhiệm vụ của nền giáo dục nước nhà, xây dựng và hình thành nhân cách toàn diện cho thế hệ trẻ. Xây dựng nền móng vững chắc để thế hệ trẻ ra sức rèn đức, luyện tài đóng góp tích cực trí lực cho công cuộc xây dựng Việt Nam hùng cường. Với truyền thống vẻ vang của dân tộc, với đường lối, chính sách phát triển đúng đắn, sáng suốt của Đảng cộng sản Việt Nam, chúng ta có cơ sở để tin tưởng vào bản lĩnh và thắng lợi của nhân dân Việt Nam trong sự nghiệp giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc trong quá trình toàn cầu hóa hiện nay. □

Tài liệu tham khảo

- [1]. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, tập 6-7, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011.
- [2]. *Hồ Chí Minh Toàn tập*, tập 11, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1996.
- [3]. *Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục*, NXB Lao động, 2005.
- [4]. *Tài liệu học tập và làm theo phong cách Hồ Chí Minh*, NXB Quân đội nhân dân, 2017.
- [5]. *Toàn cầu hóa - Những vấn đề lý luận và thực tiễn*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2004.
- [6]. *Văn hóa Việt Nam trong bối cảnh hội nhập kinh tế quốc tế*, NXB Chính trị quốc gia, 2010.
- [7]. *Kỷ yếu hội thảo “Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống Việt Nam trong quá trình đổi mới và hội nhập”*, Trường ĐH KHXH&NV, Ban Tuyên giáo Trung ương Đồng Nai, TP. Biên Hòa, 2009.

Educating traditional values for the young generation of Vietnam in the context of globalization today.

Dinh Van Quyen

University of Finance - Marketing

Email: dvquyen@ufm.edu.vn

Abstract: Globalization has brought about opportunities and challenges for countries. Especially in the field of culture, the Party and people of Vietnam consider deeply that a nation will no longer be itself if it loses its own cultural identity. The awareness of this matter is very important in the process of carrying out the task of preserving and promoting the traditional values in particular and the development of the nation in general. It is a regular and continuous work. The article discusses the education of national tradition for the young generation of Vietnam.

Keywords: National tradition, traditional education, globalization.